

Postoje žiakov športových a nešportových tried k inklúzii žiakov so sluchovým postihnutím do telesnej a športovej výchovy

Barbora Kyselová¹, Dagmar Nemček¹

¹Univerzita Komenského v Bratislave, Pedagogická fakulta

Abstrakt:

Cieľom predloženého výskumu bolo zistiť a porovnať postoje žiakov športových a nešportových tried k inklúzii žiaka so sluchovým postihnutím (SP) do vyučovania telesnej a športovej výchovy (TŠV). Predpokladali sme, že žiaci bežných tried budú oproti žiakom športových tried deklarovať signifikantne pozitívnejšie postoje k inklúzii žiaka so sluchovým postihnutím do vyučovania TŠV vo všetkých oblastiach inklúzie. Výskumný súbor tvorilo 152 žiakov bežných tried a 80 žiakov športových tried základnej školy v Žiline. Zber výskumných údajov sme realizovali dotazníkom CAIPE-R, ktorý sme modifikovali pre inklúziu žiaka so SP. Zistili sme, že žiaci bežných tried vnímajú žiaka so SP na inkluzívnych hodinách telesnej a športovej výchovy signifikantne pozitívnejšie ako žiaci športových tried v oblasti sociálnych interakcií ($U=4157$, $p=0,00^{**}$), v oblasti modifikácií pravidiel športových hier ($U=4680$, $p=0,00^{**}$), ako aj z pohľadu celkovej inklúzie ($U=3949$, $p=0,00^{**}$) žiaka so SP na hodinách TŠV.

Kľúčové slová: Žiak so sluchovým postihnutím, telesná a športová výchova, žiaci športových tried, žiaci bežných tried, sociálne interakcie, modifikácie pravidiel, celková inklúzia.

Pravidelná účasť na pohybových aktivitách je dôležitá pre každé dieťa nevnímajúce deti, ktoré majú poruchu sluchu (Janečka et al., 2012; Nugraha, Sukoco & Annisa, 2019). Pri realizácii pohybových aktivít u detí so sluchovým postihnutím (SP) sa stretávame najmä s problematikou metodicko-didaktickou. Žiakom, ktorí trpia poruchou sluchu, chýbajú akustické vnemy, ktorými prijímajú informácie z okolitého sveta, a podnety, ktoré dieťa získava, môžu byť často skreslené a strácajú kontext. Možnosti komunikácie môžu byť veľmi obmedzené a komplikované (Janečka et al., 2012). Deti s poruchou sluchu potrebujú vhodnú motiváciu k učeniu a vykonávaniu pohybových aktivít (Nugraha et al., 2019).

Vedci Xu, Li a Wang (2020) vo svojej prehľadovej štúdií analyzovali 15 výskumov, ktoré sa zaoberali fyzickou zdatnosťou detí so SP oproti bežným deťom. Autori vo svojom výskume zistili nižšiu úroveň účasti na pohybových aktivitách medzi deťmi a dospievajúcimi so SP, ako medzi deťmi a dospievajúcimi bez postihnutia, pričom spomedzi faktorov pohlavia bolo uvádzané, že chlapci sú aktívnejší ako dievčatá. Aj keď majú podľa výskumov žiaci so SP menej pohybovej aktivity ako bežní žiaci, zdá sa, že v motorickej výkonnosti nie je medzi SP

a intaktnými deťmi veľký rozdiel, pokiaľ nejde o vestibulárnu etiológiu. Ak je súčasťou poruchy sluchu poškodenie polkruhových kanálikov, dieťa bude mať takmer určite problémy s rovnováhou. Tieto problémy môžu následne spôsobiť problémy vo vývoji motorických schopností (Winnick & Poretta, 2017). Učiteľ telesnej a športovej výchovy by sa mal preto zamerať na špecifiká pohybových aktivít, ktoré by žiaci so SP nemali vykonávať alebo ich mali vykonávať len s veľkou opatrnosťou. Čepčiansky Glesk & Merica (2005) medzi dané špecifiká radia prudké pohyby hlavou, ponáranie sa pod vodu, náročné cvičenia na rovnováhu, lezenie do výšok, aktivity, ktoré si vyžadujú rotáciu, ako napríklad kotúľ, skok do vody, stoj na rukách a podobne. Poškodený vestibulárny systém nie je možné obnoviť, ale je možné naučiť človeka, aby pri balansovaní maximálne využíval vizuálne a kinestetické podnety (Winnick & Poretta, 2017).

Dôležitým cieľom telesnej a športovej výchovy (TŠV) pri inklúzií žiakov so SP by mala byť podpora sociálnej interakcie. TŠV je jednou z oblastí, kde možno minimalizovať verbálnu komunikáciu a maximalizovať pohyb. Je to tiež oblasť, v ktorej sa môže zdôrazniť spolupráca na dosiahnutí spoločného cieľa. Z týchto dôvodov je TŠV jednou z prvých oblastí, do ktorej sa začleňujú žiaci so SP (Winnick & Poretta, 2017). V prípade SP žiakov má TŠV aj ďalšie, nemenej podstatné výhody, ako je rozvoj rovnováhy, koordinácie, kondície, správneho držania tela, hlavy, krku, zlepšenie rytmického prejavu a pre začlenenie sa do kolektívu, sociálnej inklúzie (Labudová et al., 2010; Barboza et al., 2019). Pri priamej realizácii športovej aktivity by si mal učiteľ TŠV aj spolužiaci uvedomiť, že všeobecné koučovanie a vysvetľovanie učiva nesie rôzne špecifiká, ktoré si doteraz nikdy neuvedomovali. Je dôležité hovoriť s ostatnými žiakmi pozitívnym spôsobom o SP a o tom, ako najlepšie komunikovať so žiakom s poruchou sluchu. Plánovanie aktivít, ktoré podporujú spoluprácu, ale nie sú vo veľkej miere závislé od slovných pokynov, sú pre žiakov so SP veľmi obohacujúce. Taktiež je veľmi dôležité uistiť sa, že všetci žiaci vrátane žiaka so SP rozumejú pravidlám hry. Nie je potrebné vyhýbať sa tímovým športom, ale hry by mali byť organizované tak, aby vyhovovali potrebám každého dieťaťa v triede, pričom sa odporúča pracovať so žiakmi v menších skupinách, čo dáva lepší priestor pre interakciu v rámci skupiny a väčší priestor pre hru (Janečka et al., 2012; Winnick & Poretta, 2017).

Skúsenosti jednotlivcov s poruchou sluchu, v interakcii s počujúcim svetom, sa spájajú cez pohybové aktivity a šport, pričom zlepšujú pôsobenie a vplyv na nich samotných, na ich sebavedomie, socializáciu, seba rozvoj a veľa ďalších iných pozitívnych vlastností. Môžeme potvrdiť, že taktiež asistenti pedagóga, kvalifikovaní učitelia, tréneri, technologické pomôcky, kamaráti a tlmočníci pomáhajú odstraňovať bariéry, ktoré by mohli žiakom so SP brániť byť

súčasťou bežnej TŠV a premeniť tak TŠV na inkluzívne miesto, kde sa nerobia žiadne rozdiely. Preto je zohľadňovanie špecifických potrieb pri realizácii pohybových aktivít základným pilierom pre deti a žiakov so SP (Janečka et al., 2012).

Cieľ

Cieľom výskumu bolo zistiť a porovnať postoje žiakov športových a nešportových tried k inklúzii žiaka so sluchovým postihnutím do vyučovania telesnej a športovej výchovy. Postoje sme analyzovali osobitne pre oblasť sociálnych interakcií, modifikácií pravidiel športových hier a z celkového pohľadu na inklúziu v skupinách žiakov športových a nešportových tried.

Hypotéza

H1 Predpokladáme, že žiaci bežných tried budú oproti žiakom športových tried deklarovať signifikantne pozitívnejšie postoje k inklúzii žiaka so sluchovým postihnutím do vyučovania TŠV v oblastiach:

H1a) Sociálnych interakcií,

H1b) Modifikácií pravidiel športových hier,

H1c) Celkového pohľadu na inklúziu v TŠV.

Metodika

Výskumný súbor tvorilo spolu 232 žiakov, z ktorých 152 žiakov s priemerným vekom $13,29 \pm 1,04$ rokov sa vzdelávalo v bežných, nešportových triedach a 80 žiakov s priemerným vekom $13,15 \pm 1,25$ rokov sa vzdelávalo v športových triedach. Respondenti boli žiakmi šiesteho až deviatego ročníka základnej školy v Žiline v Závodí (tab. 1).

Tab. 1 Početnosť a percentuálne zastúpenie respondentov

Základné charakteristiky súboru		Žiaci bežných tried (n=152)		Žiaci športových tried (n=80)	
		N	%	N	%
Pohlavie	Dievčatá	71	46,7	1	1,2
	Chlapci	81	53,3	79	98,8
Ročník	Šiesty	24	15,7	21	26,3
	Siedmy	48	31,6	17	21,3
	Ôsmy	53	34,9	22	27,4
	Deviaty	27	17,8	20	25,0

Zber výskumných údajov sme realizovali prostredníctvom štandardizovaného dotazníka CAIPE-R (Children's Attitude towards Inclusive Physical Education-Revised) zhotoveného podľa vedca Martina Blocka (Block, 1995). Autor tento dotazník zostavil pre hodnotenie postojov k inklúzii žiaka s telesným postihnutím do vyučovania TŠV. Dotazník sme modifikovali a v praxi overili pre inklúziu žiaka so sluchovým postihnutím (Švecová & Nemček, 2024) a osobne žiakom predložili v tlačenej forme v marci 2023. Dotazník bol anonymný a jeho distribúcia bola realizovaná so súhlasom vedenia školy a zákonných zástupcov žiakov cez školský elektronický systém Edupage. Dotazník bol rozdelený na štyri časti. Prvá časť pozostávala z podrobného popisu žiaka a žiačky so sluchovým postihnutím (ďalej SP), ktorí mali aj mená (Diana a Boris) a opis podporil aj ilustračný obrázok, aby sa intaktní žiaci dokázali dokonale vcítiť do situácie, že na inkluzívnej hodine TŠV je s nimi nepočujúci žiak/žiačka. Druhá časť dotazníka obsahovala 5 výrokov, ktoré sa týkali postojov smerom k sociálnym interakciám intaktných žiakov so žiakom so SP (napr. ako by ho/ju prijali do svojho kolektívu, či by sa so žiakom so SP kamarátili a pomáhali mu pri realizovaní športových činností). Tretia časť dotazníka bola 5 výrokmi zameraná na zisťovanie postojov smerom k modifikáciám pravidiel športových hier (futbal a basketbal) pre žiaka/žiačku so SP v inkluzívnej TŠV. Posledná štvrtá časť obsahovala osobné údaje, akými boli pohlavie, vek, ročník, ktorý navštevujú, informácia o tom, či sa vzdelávajú v športovej, alebo bežnej triede, a či sú bežnými/zdravými žiakmi alebo žiakmi so špeciálnymi výchovno-vzdelávacími potrebami. Všetci žiaci participujúci na výskume označili, že sú bežnými, zdravými žiakmi základnej školy. Žiaci svoj súhlas, resp. nesúhlas s výrokmi v dotazníku vyjadrovali na 4 bodovej Likertovej škále od bodu 1, ktorý znamenal nesúhlas s daným výrokom po bod 4, ktorý znamenal súhlas s výrokom takto: 1 – nesúhlasím, 2 – skôr nesúhlasím, 3 – skôr súhlasím, 4 – súhlasím. Vyššie bodové skóre znamenalo pozitívnejší postoj k inklúzii žiaka so SP do vyučovania TŠV. Výskumné údaje o postojoch k inkluzívnemu vzdelávaniu v TŠV sme pre účely predloženého vedeckého článku spracovali len na základe premennej „trieda“, teda žiakov bežných, nešportových tried a žiakov športových tried.

Získané údaje sme nahrali do matice programu Microsoft Excel a maticu sme následne nahrali do štatistického programu SPSS verzia 27, kde sme údaje podrobili matematicko-štatistickému spracovaniu. Na matematické vyhodnotenie získaných údajov sme použili vypočítané priemerné bodové skóre ($\bar{x}$) z odpovedí žiakov a smerodajnú odchýlku ($\pm SD$). Priemerným bodovým skóre a smerodajnou odchýlkou sme spracovali (1) jednotlivé odpovede žiakov na každý výrok samostatne; (2) súčet 5 výrokov pre oblasť sociálnych interakcií a súčet 5 výrokov pre oblasť modifikácií pravidiel športových hier; (3) a súčet všetkých 10 výrokov

(sociálne interakcie plus modifikácie pravidiel), ktorý udával celkový pohľad na inklúziu. Pre porovnanie rozdielov v postojoch z hľadiska charakteru navštevovanej triedy (žiaci bežných tried versus žiaci športových tried), sme aplikovali neparametrický Mann-Whitneyho U-test pre dva nezávislé výbery. Významnosť rozdielov sme určili na 1 % ($p \leq 0,01$) a 5 % ($p \leq 0,05$) hladine štatistickej významnosti. Realizovali sme aj výpočet spoľahlivosti aplikovaného výskumného nástroja CAIPE-R pre modifikáciu žiaka so SP Cronbachovým alfa ($\alpha=0,702$), ktorým bola preukázaná akceptovateľná miera spoľahlivosti (George & Mallery, 2016).

Výsledky

Analýzou získaných údajov v oblasti sociálnych interakcií v inkluzívnej TŠV sme zistili, že žiaci bežných tried sa s výrokom č. 5, ktorý znie: „Keby bola žiačka so SP so mnou na TŠV, rada by som jej pomohla cvičiť a hrať hry“ stotožnili najviac, na čo poukazuje aj priemerné bodové skóre $3,49 \pm 0,61$ bodov. Najviac negatívnu odpoveď sme u žiakov bežných tried zaznamenali vo výroku č. 2, ktorý mal znenie: „Keby sme hrali na TŠV napr. basketbal, bolo by fajn mať žiačku so SP v družstve“, ktorého priemerná hodnota skóre bola $3,28 \pm 0,75$ bodov. V skupine žiakov športových tried môžeme v oblasti sociálnych interakcií vidieť najvyššiu mieru súhlasu taktiež s výrokom č. 5 s priemerným bodovým skóre $3,23 \pm 0,76$ bodov, ktorý hovorí o pomoci na hodinách TŠV žiakovi so SP. Naopak výrok č. 2 s priemerným bodovým skóre $2,78 \pm 1,01$ bodov zodpovedal najnižšej miere súhlasu u žiakov športových tried práve tak, ako sa to ukázalo u žiakov nešportových tried, čím obe skupiny žiakov deklarovali, že žiaka so SP vo svojom družstve skôr nechcú mať (tab. 2).

Rozdiely v postojoch pre oblasť sociálnych interakcií so začlenením žiaka so SP do TŠV sú medzi žiakmi bežných a športových tried významné na 1% hladine štatistickej významnosti ($U=4157, p=0,00^{**}$). Významné rozdiely sme zistili až v štyroch z piatich výrokov spadajúcich do oblasti sociálnych interakcií medzi žiakmi športových a nešportových tried, kedy vo všetkých porovnaníach deklarovali žiaci bežných tried signifikantne pozitívnejšie postoje smerom k inklúzii žiakov so SP do vyučovania TŠV. Žiaci bežných tried oproti žiakom športových tried by výrazne viac prijali žiaka so SP na spoločných hodinách TŠV ($U=4979, p=0,00^{**}$), dokonca aj vo svojom družstve ($U=4402, p=0,00^{**}$), na spoločných hodinách by sa so žiakom so SP významne viac bavili a boli by s ním kamaráti ($U=5052, p=0,02^*$), a tiež by významne viac žiakovi so SP pomohli cvičiť a hrať hry ($U=4992, p=0,01^{**}$) (tab. 2).

Tab. 2 Porovnanie postojov žiakov pre oblasť sociálnych interakcií

Výroky:	Žiaci bežných tried	Žiaci športových tried	Mann-Whitney U-test	
	$\bar{x} \pm SD$	$\bar{x} \pm SD$	U	p
1. Bolo by fajn, keby žiačka so SP mohla so mnou chodiť na TŠV.	3,47 ± 0,66	3,16 ± 0,88	4979	0,01**
2. Keby sme hrali na TŠV napr. basketbal, bolo by fajn mať žiačku so SP v družstve.	3,28 ± 0,75	2,78 ± 1,01	4402	0,00**
3. TŠV by bola zábavná, keby tam bola žiačka so SP so mnou.	3,32 ± 0,66	3,11 ± 0,91	5508	0,12
4. Keby bola žiačka so SP so mnou na TŠV, bavila by som sa s ňou, a bola by som jej kamarátka.	3,36 ± 0,68	3,06 ± 0,89	5052	0,02*
5. Keby bola žiačka so SP so mnou na TŠV, rada by som jej pomohla cvičiť a hrať hry.	3,49 ± 0,61	3,23 ± 0,76	4992	0,01**
Oblasť sociálnych interakcií	3,38 ± 0,46	3,07 ± 0,59	4157	0,00**

Výsledky v oblasti sociálnych interakcií žiakov na inkluzívnych hodinách TŠV ukazujú, že žiaci bežných tried by významne vo vyššej miere prijali na TŠV žiaka so SP ako žiaci športových tried, čím sme potvrdili nami stanovený predpoklad H1a, kde sme predpokladali, že žiaci bežných tried budú oproti žiakom športových tried deklarovať signifikantne pozitívnejšie postoje k inklúzii žiaka so sluchovým postihnutím do TŠV v oblasti sociálnych interakcií.

Tab. 3 Porovnanie postojov žiakov pre oblasť modifikácií pravidiel

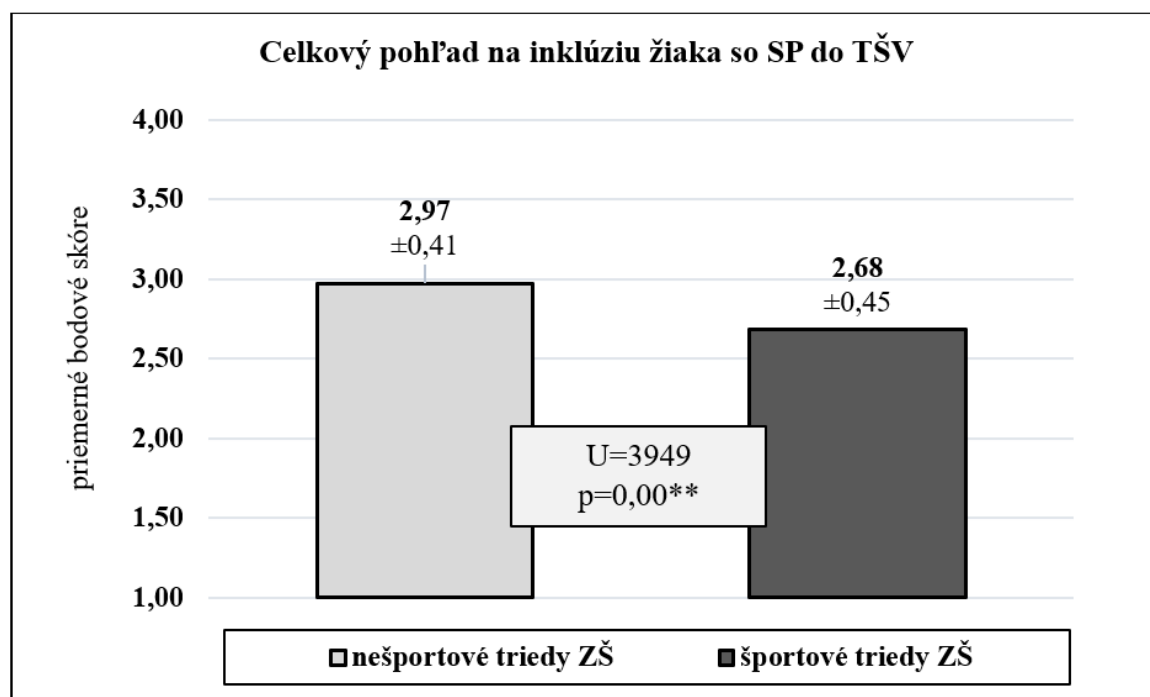
Výroky:	Žiaci bežných tried	Žiaci športových tried	Mann-Whitney U-test	
	$\bar{x} \pm SD$	$\bar{x} \pm SD$	U	p
6. V basketbale nesmú byť blokované prihrávky, ktoré smerujú na žiačku so SP.	2,29 ± 1,02	1,95 ± 1,05	4867	0,01**
7. Keby žiačka so SP skórovala, kôš by platil za 4 body.	2,13 ± 1,01	2,04 ± 1,06	5711	0,43
8. V basketbale by žiačka so SP mohla zostať v priestore pod košom dlhšie, ako dovoľujú pravidlá.	2,57 ± 0,97	2,31 ± 1,15	5184	0,06
9. Bolo by dobré, keby žiačke so SP nikto nemohol vziať po prihrávke loptu.	2,20 ± 1,00	1,73 ± 0,80	4483	0,00**
10. Keby počas hry získala žiačka so SP loptu, pomohla by som jej dať kôš, keďže je hráčkou môjho tímu.	3,64 ± 0,60	3,48 ± 0,80	5532	0,17
Oblasť modifikácií pravidiel	2,56 ± 0,64	2,30 ± 0,61	4680	0,00**

Analýzou získaných údajov v oblasti modifikácií pravidiel športových hier v inkluzívnej TŠV sme zistili, že väčšina žiakov bežných tried vyjadrila najväčší súhlas s výrokom č. 10, teda „Keby počas hry získala žiačka so SP loptu, pomohla by som jej dať kôš, keďže je hráčkou môjho tímu“. Odpovede žiakov bežných tried dosiahli v tomto výroku priemernú hodnotu $3,64 \pm 0,60$ bodov, čo po zaokrúhlení znamenalo úplný súhlas s daným výrokom. Na strane druhej, najnižšiu mieru súhlasu vyjadrili žiaci bežných tried vo výroku č. 7 so znením „Keby žiačka so SP skórovala, kôš by platil za 4 body“ a s hodnotou priemerného skóre $2,13 \pm 1,01$ bodov. Aj skupinou žiakov športových tried bol výrok č. 10 vyhodnotený najpozitívnejšie, ako tomu bolo v prípade žiakov bežných tried, s priemerným skóre $3,48 \pm 0,80$ bodov. Najmenej sa žiaci športových tried stotožnili s výrokom č. 6, ktorý znel „V basketbale nesmú byť blokované prihrávky, ktoré smerujú na žiaka so SP“, kedy odpovede žiakov športových tried v tomto výroku dosiahli priemernú hodnotu len $1,95 \pm 1,05$ bodov, čím vyjadrili nesúhlas s touto modifikáciou pravidla pre žiaka so SP (tab. 3).

Rozdiely v postojoch pre oblasť modifikácií pravidiel športových hier so začlenením žiaka so SP do TŠV sú medzi žiakmi bežných a športových tried významné na 1% hladine štatistickej významnosti ($U=4680$, $p=0,00^{**}$) v prospech pozitívnejších postojov zo strany žiakov bežných, nešportových tried oproti žiakom športových tried. V jednotlivých výrokoch zameraných na oblasť modifikácií pravidiel športových hier v inkluzívnych hodinách TŠV sa prejavili štatisticky významné rozdiely medzi žiakmi bežných a športových tried v 6. a 9. výroku. Žiaci bežných tried oproti žiakom športových tried deklarovali v inkluzívnych hodinách TŠV významne vyššiu mieru súhlasu so zákazom blokovania prihrávok ktoré smerujú na žiaka so SP ($U=4867$, $p=0,01^{**}$), a tiež so zákazom odobratia lopty po prihrávke žiakovi so SP ($U=4483$, $p=0,00^{**}$) (tab. 3). Týmito zisteniami sme potvrdili nami stanovený predpoklad H1b, kde sme predpokladali, že žiaci bežných tried budú oproti žiakom športových tried deklarovať signifikantne pozitívnejšie postoje k inklúzii žiaka so sluchovým postihnutím do TŠV v oblasti modifikácií pravidiel športových hier.

Analýzou celkového pohľadu na inklúziu žiaka so SP do vyučovania TŠV sme v oboch súboroch žiakov športových i bežných tried zistili, že priemerné skóre ich odpovedí sa po zaokrúhlení pohybovalo okolo číselnej hodnoty 3,00 bodov, čo predstavuje skôr súhlasný postoj k začleneniu žiaka so SP do TŠV (obr. 1). Následným prepočtom Mann-Whitneyho U-testom môžeme ďalej vidieť, že predsa len signifikantne pozitívnejší celkový postoj k inklúzii žiaka so SP do vyučovania TŠV sa preukázal v súbore žiakov bežných tried oproti žiakom športových tried ($U=3949$, $p=0,00^{**}$), čím opäť potvrdzujeme nami stanovenú hypotézu H1c, v ktorej sme predpokladali, že žiaci bežných, tried budú oproti žiakom športových tried

deklarovať signifikantne pozitívnejší celkový postoj k inklúzii žiaka so sluchovým postihnutím do vyučovania TŠV.

Obr. 1 Porovnanie celkového pohľadu na inklúziu žiaka so SP do TŠV

Diskusia

Cieľom predloženého výskumu bolo zistiť a porovnať postoje žiakov športových a bežných, nešportových tried k inklúzii žiaka so sluchovým postihnutím do vyučovania telesnej a športovej výchovy. Postoje sme analyzovali osobitne pre oblasť sociálnych interakcií, modifikácií pravidiel športových hier a z celkového pohľadu na inklúziu. Stanovili sme si aj hypotézu, v ktorej sme predpokladali, že žiaci bežných tried budú oproti žiakom športových tried deklarovať signifikantne pozitívnejšie postoje k inklúzii žiaka so sluchovým postihnutím do vyučovania TŠV v oblastiach sociálnych interakcií, modifikácií pravidiel športových hier, a preukážu pozitívnejší aj celkový pohľad na inklúziu v TŠV.

V oblasti sociálnych interakcií na inkluzívnych hodinách TŠV sme našim výskumom zistili, že obe skupiny žiakov športových i bežných tried by na hodinách TŠV pomohli žiakovi so SP, nakoľko najpozitívnejší postoj preukázali vo výroku, ktorý hovorí o pomoci pri cvičení a hraní hier žiakovi so SP zo strany žiakov športových i nešportových tried. Na strane druhej sme ale zistili, že obe skupiny žiakov deklarovali negatívnejší postoj smerom k žiakovi so SP tým, že ho v inkluzívnych hodinách TŠV odmietajú mať vo svojom družstve. Aj keď sú postoje oboch súborov žiakov základnej školy, čo sa týka najpozitívnejších a najnegatívnejších hodnotení

v sociálnych interakciách skoro totožné, výsledky ďalej deklarujú, že žiaci bežných tried prejavili na inkluzívnych hodinách TŠV signifikantne pozitívnejšie postoje v sociálnych interakciách smerom k žiakovi so SP oproti žiakom športových tried a to pozitívnejším vyjadrením sa k tomu, že by výrazne viac prijali žiaka so SP na spoločných hodinách TŠV, dokonca aj vo svojom družstve, na spoločných hodinách by sa so žiakom so SP významne viac bavili a boli by s ním kamaráti, a tiež by významne viac žiakovi so SP pomohli cvičiť a hrať hry. Pri absencii vnímania akustických podnetov z okolia a následnom probléme pri komunikácii s intaktnými deťmi môže u dieťaťa so SP vyvolať veľkú demotiváciu k socializácii s rovesníkmi, a s tým súvisiacu aj demotiváciu k samým sebe a pohybovým aktivitám (Nugraha, Sukoco & Annisa, 2019). Na sociálne interakcie u žiakov v inkluzívnych kolektívoch pri začlenení žiakov so SP vplývajú predovšetkým ťažkosti v komunikácii. Medzi SP poznáme rôzne metódy komunikácie ako hovorený jazyk, posunkový jazyk, písomná forma jazyka, bimodálne formy posunkovej komunikácie, špecifické formy posunkovej komunikácie, prstové znaky, odzveranie, neverbálna komunikácia a pomocné technické komunikačné prostriedky. Vo výskumoch sa odporúča, aby spolužiaci aj učiteľ TŠV využívali preferovanú formu komunikácie so žiakom so SP (Tarciová, 2005; Winnick & Poretta, 2017). Najviac využívaná forma komunikácie počas športovej hry na TŠV je posunkový jazyk, preto sa počujúcim odporúča naučiť sa a precvičovať si aspoň základné posunky, ktoré by mohli využiť (pomalšie, stop, ukáž mi, pripraviť sa, veľmi dobre, štart a podobne). Vďaka tejto praxi sa učiteľ a žiaci na TŠV môžu lepšie dorozumieť a zlepšiť si komunikáciu so SP žiakom s následným hodnotnejším sociálnym začlenením do kolektívu spolužiakov na hodinách TŠV. Výskum, ktorý realizoval autor Coates (2017), tieto tvrdenia podporuje, nakoľko žiaci so špeciálnymi výchovno-vzdelávacími potrebami uvádzali pozitívne vzťahy s rovesníkmi na hodinách TŠV, pričom tieto vzťahy viedli k lepším zážitkom zo športových aktivít i samotnej hodiny. Žiaci so špeciálnymi výchovno-vzdelávacími potrebami často hovorili o svojich spolužiakoch ako o kamarátoch vo výskume Moriña & Carballo (2017), a taktiež spomínali, že intaktní žiaci bežných tried skúmali rôzne spôsoby, ktorými im pomáhali zúčastňovať sa na TŠV, a takto si hodiny spoločne užívali.

V oblasti modifikácií pravidiel športových hier na inkluzívnych hodinách TŠV prispôbených pre žiaka so SP sme našim výskumom zistili, že obe skupiny žiakov športových i bežných tried by sa počas hry snažili zo všetkých síl pomôcť žiakovi so SP dať kôš, keďže je hráčom ich tímu. Na strane druhej síce žiaci bežných tried najviac zo všetkých hodnotených výrokov odmietajú pravidlo 4 bodov pri skórovaní žiakom so SP a žiaci športových tried najviac odmietajú pravidlo zákazu blokovania prihrávk, ktoré smerujú na žiaka so SP. Ďalej

sme zistili, že žiaci bežných tried oproti žiakom športových tried deklarovali v inkluzívnych hodinách TŠV významne vyššiu mieru súhlasu so zákazom blokovania prihrávk, ktoré smerujú na žiaka so SP, a tiež so zákazom odobratia lopty po prihrávke žiakovi so SP, čo sa následne premietlo do signifikantne pozitívnejších postojov v oblasti modifikácií pravidiel v prospech žiakov bežných tried oproti žiakom športových tried. Pre žiakov s poruchou sluchu, hoci pohyb je oblasť, ktorá nie je vo veľkej miere závislá od sluchových signálov, môže byť prijímanie spätnej väzby o pohybe problematické. Pri osvojovaní si pohybových zručností, ako aj herných zručností, žiaci so SP potrebujú vidieť ukážky a modelovanie týchto zručností a činností, aby pochopili, čo sa učí. Je tiež dôležité, aby učiteľ používal veľa ukážok pre študentov, ktorí majú sluchové postihnutie. Odporúča sa, aby žiaci so SP demonštrovali naučené zručnosti s cieľom zvýšiť zapojenie a porozumenie. Je nepravdepodobné, že by sa športové stratégie a koncepty pravidiel dali úplne sprostredkovať bez demonštrácie a popisania informácií. Preto sa odporúča využiť špecifiká vizuálnych pomôcok ako plagáty s pokynmi a obrázkami, obrázky a videá, inteligentné tabule alebo čierne alebo klasické tabule s nákresemí polí a umiestnením hráčov, vizuálny časovač, svetelná signalizácia, ukážky v podobe písomných oznámení, videá s titulkami, ukážky na YouTube, stiahnuté videá v tablete a podobne (Winnick & Poretta, 2017). Podľa Barboza et al. (2019) je však realita využívania podporných vizuálnych a učebných materiálov na TŠV pri práci so SP nedostatočná, a tým pádom motivácia týchto žiakov upadá. Nugraha et al. (2019) tvrdia, že na základe vykonanej analýzy údajov možno konštatovať, že existuje vzťah medzi motiváciou k učeniu počas hodín TŠV a výsledkami vzdelávania TŠV medzi študentmi. Na základe záverov ich výskumu poskytujú odporúčania pre učiteľov, aby mohli zlepšiť spôsob poskytovania materiálu zdieľaním rôznych foriem učebných modelov, čo to môže študentom priniesť viac radosti a úprimnosti a tiež vzbudiť dôveru medzi nimi a študentmi. Dôvodom, prečo žiaci športových tried vo väčšej miere odmietajú modifikácie pravidiel športových hier je niekoľko. Myslíme si, že žiaci športových tried berú TŠV a šport oproti žiakom bežných tried vážnejšie, preto menej súhlasia so zmenou pravidiel alebo prispôbením sa, pretože by pocítovali nespravodlivosť a značné znevýhodnenie. Preto sa môže stať, že pri športových aktivitách vyčleňujú „slabších spolužiakov“, teda aj žiakov so SP, ktorí by ich mohli pri dosahovaní športových výkonov obmedzovať, spomaľovať a v neposlednom rade ich nekonečná túžba zvíťaziť im nedovoľuje prispôbenými pravidlami zvýhodňovať žiakov so zdravotným postihnutím vo všeobecnosti. Dôvodom odmietania modifikácií pravidiel v inkluzívnych hodinách TŠV zo strany žiakov športových tried môže byť aj skutočnosť, že v bežných triedach je v súčasnej dobe začlenený nejaký žiak so zdravotným znevýhodnením, a preto títo žiaci vyjadrujú pozitívnejšie postoje

aj smerom k inkluzívnej TŠV, a naopak u žiakov, ktorí sa vzdelávajú v športových triedach aj vzhľadom ku kritériám výberu športovo nadaných žiakov do týchto tried, je veľmi nízka pravdepodobnosť, že by mali takéhoto žiaka v triede, a preto sa domnievame, že pripúšťanie si modifikácií pravidiel je pre nich veľmi náročný proces, s ktorým sa len veľmi ťažko dokážu stotožniť.

Hoci v oblasti celkového pohľadu na inklúziu v TŠV sme v oboch súboroch žiakov športových i bežných tried zistili skôr súhlasný postoj k začleneniu žiaka so SP do vyučovania TŠV, výsledky preukázali predsa len signifikantne pozitívnejší celkový postoj v súbore žiakov bežných tried oproti žiakom športových tried. Na základe výskumu, ktorý sme realizovali, môžeme povedať, že vo všetkých porovnaníach sme u žiakov športových tried zistili signifikantne negatívnejšie postoje v sociálnych interakciách so žiakom s SP, v modifikáciách pravidiel športových hier, ako aj v celkovom pohľade na inklúziu žiakov so SP v TŠV oproti žiakom, ktorí sa vzdelávajú v bežných triedach. S týmito tvrdeniami však nesúhlasia Ozturk & Abakay (2014), ktorých výsledky výskumu poukázali na fakt, že žiaci športových škôl pociťujú pozitívne emócie k deťom so ŠVVP a majú pozitívne názory na to, aby sa tieto deti zúčastňovali na športových aktivitách a vzdelávacích programoch športového charakteru spoločne s nimi. Toto tvrdenie podporujú aj autorky Mészárosová & Nemček (2022), ktoré vo svojom výskume zistili, že žiaci športových tried oproti žiakom bežných tried preukazujú signifikantne pozitívnejšie názory na inklúziu žiaka s telesným postihnutím využívajúceho na mobilitu invalidný vozík do vyučovania TŠV vo všetkých nami analyzovaných oblastiach inklúzie. Našli sme však aj výskum, ktorý deklaruje, že neexistuje významný rozdiel v postojoch medzi žiakmi športových a nešportových tried na začlenenie žiaka so zdravotným postihnutím do inkluzívnej TŠV (Hutzler & Levi, 2008). Títo vedci zistili, že medzi žiakmi, ktorí navštevovali športové triedy, a žiakmi, ktorí navštevovali bežné, nešportové triedy, neboli významné rozdiely v postojoch smerom k inkluzívnemu vzdelávaniu v TŠV.

Záver

Predloženým výskumom deklarujeme, že žiaci bežných tried vnímajú žiaka so SP na inkluzívnych hodinách telesnej a športovej výchovy signifikantne pozitívnejšie ako žiaci športových tried. Toto zistenie sme potvrdili v oblasti sociálnych interakcií intaktných žiakov smerom k žiakovi so SP, v oblasti modifikácií pravidiel športových hier prispôbených pre žiaka so SP, ako aj v celkovom pohľade na inkluzívne vzdelávanie v telesnej a športovej výchove. V záveroch ale musíme podotknúť, že výsledky výskumu nemôžu byť zovšeobecnené na všetkých žiakov športových a bežných tried, nakoľko sa nášho výskumu zúčastnili žiaci len

jednej základnej školy. Rovnako by sa malo v takýchto výskumoch (výskumy zamerané na postoje) brať do úvahy aj pohlavie žiakov, ktoré sme my v našej práci nezohľadnili, lebo mnohokrát postoje dievčat a postoje chlapcov sa k inklúzii žiakov so zdravotným postihnutím do vyučovania TŠV významne líšia, a v našej skupine žiakov športových tried sa nachádzalo len jedno dievča, čo mohlo výrazne ovplyvniť výsledky nášho výskumu. Ďalším odporúčaním pre predložený výskum je prehodnotiť otázky v dotazníku spadajúce pod oblasť modifikácií pravidiel športových hier prispôsobených pre žiakov so SP, ktoré by sa mali viac priblížiť pravidlám intaktných žiakov.

Výskum bol podporený grantovými projektmi Ministerstva školstva, výskumu, vývoja a mládeže SR – KEGA č. 051UK-4/2022 (Inkluzívne vzdelávanie v telesnej a športovej výchove) a VEGA č. 1/0694/24 (Telesná a športová výchova ako prostriedok inklúzie žiakov s poruchami autistického spektra).

Literatúra

1. BARBOZA, C., RAMOS, A., ABREU, P., CASTRO, H., 2019. Physical Education: Adaptations and Benefits for Deaf Students. *Creative Education*, 10(4), 714-725.
2. BLOCK, M. E., 1995. Development and validation of children's attitudes toward integrated physical education-revised (CAIPE-R) inventory. *Adapted Physical Activity Quarterly*, 12(1), 60–77.
3. COATES, J., 2017. *Understanding inclusion in physical education from the child's perspective*. In: MORIN, A., MAĽANO, CH., TRACEY, D., CRAVEN, R. 2017. *Inclusive Physical Activities. International perspectives*. Charlotte, NC: Information Age Publishing Inc, p. 133-160. ISBN 978-1-68123-852-4
4. ČEPČIANSKY, J., GLESK, P., MERICA, M. 2005. *Športová edukológia mentálne a zmyslovo postihnutých*. 3. vyd. Bratislava: Univerzita Komenského v Bratislave, Vydavateľstvo UK, 200 s. ISBN 80-223-1836-1
5. GEORGE, D., a MALLERY, P., 2016. *IBM SPSS Statistics 23 Step by Step: A Simple Guide and Reference* (14th ed.). New York: Routledge. ISBN 978-1-138-49104-5
6. HUTZLER, Y. & LEVI, I., 2008. Including children with disability in physical education: general and specific attitudes of high-school students. *European Journal of Adapted Physical Activity*, 1(2), 21–30.
7. JANEČKA, Z., KUDLÁČEK, M., KŮRKOVÁ, P., MACHOVÁ, I., VÁLEK, J., VÁLKOVÁ, H., WITMANNOVÁ, J., 2012. *Vybrané kapitoly ze sportu osob se*

- zdravotním postižením*. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci. 113 s. ISBN 978-80-244-3107-9.
8. LABUDOVÁ, J., VESELÁ, O., GÁLYOVÁ, I., NEMČEK, D., PČOLKA, P., 2010. *Edukológia zdravotnej a telesnej výchovy a športu postihnutých*. 1. vyd. Bratislava: END, spol. s.r.o. 90 s. ISBN 978-80-89324-04-0
  9. MÉSZÁROSOVÁ, N. a NEMČEK, D., 2022. Názory žiakov športových a nešportových tried na inklúziu žiaka s telesným postihnutím v telesnej a športovej výchove. *Telesná výchova & šport*, 32(2), 27-37.
  10. MORIÑA, A. & CARBALLO, R., 2017. The impact of a faculty training program on inclusive education and disability. *Evaluation and program planning*, 65, 77-83.
  11. NUGRAHA, A., SUKOCO, P., ANNISA, A., 2019. Motivation and physical education learning achievement among students with hearing impairment. *Acta Facultatis Educationis Physicae Universitatis Comenianae*, 59(2), 129-137.
  12. OZTURK, H. a ABAKAY, U., 2014. Research of attitudes of the students studying in schools of physical education and sport toward disabled kids. *Turkish Journal of Sport and Exercise*, 16(3), 66-68.
  13. ŠVECOVÁ, D. & NEMČEK, D., 2024. Students with sensory disabilities in inclusive physical and sports education from the perspective of students without disabilities. *European Journal of Adapted Physical Activity*, 17(10), 164.
  14. TARCSIOVÁ, D., 2019. *Posunkový jazyk a vzdelávanie nepočujúcich*. Bratislava: Iris. 315 s. ISBN 978-80-8200-040-8.
  15. WINNICK, J. & PORRETTA, D., 2017. *Adapted Physical Education and Sport*. 6th ed. Champaign, IL: Human Kinetics, 628 s. ISBN 978-14-92511-53-3
  16. XU, W., LI, CH., WANG, L., 2020. Physical Activity of Children and Adolescents with Hearing Impairments: A Systematic Review. *International Journal of Environmental Research and Public Health*, 17(12), 4575.

Summary

Attitudes of pupils in sport and mainstream classes towards the inclusion of pupils with hearing impairment in physical and sport education

Barbora Kyselová, Dagmar Nemček

The aim of the present research was to investigate and compare the attitudes of pupils in sport and mainstream classes towards the inclusion of deaf and hard of hearing pupil (D/HH) in Physical and Sports Education (PSE) classes. We hypothesized that pupils in mainstream classes will declare significantly more positive attitudes towards the inclusion of a D/HH pupil in PSE lessons compared to pupils in sport classes in all areas of inclusion. The research sample consisted of 152 pupils in mainstream classes and 80 pupils in sports classes of a primary school in Žilina. The research data were collected using the CAIPE-R questionnaire, which was modified for the inclusion of the D/HH pupil. We found that pupils of mainstream classes perceive a D/HH pupil significantly more positively than pupils of sports classes in inclusive PSE lessons in terms of social interactions ($U=4157$, $p=0.00^{**}$), in terms of modification of rules of sports games ($U=4680$, $p=0.00^{**}$), as well as in terms of overall inclusion ($U=3949$, $p=0.00^{**}$).

Keywords: Deaf and hard of hearing pupil, physical and sport education, pupils in sports classes, pupils in mainstream classes, social interaction, rule modifications, overall inclusion.

Bc. BARBORA KYSELOVÁ – je absolventkou bakalárskeho štúdia na katedre Špeciálnej pedagogiky. Vo svojej záverečnej práci rieši problematiku inkluzívnej telesnej a športovej výchovy.

doc. Mgr. DAGMAR NEMČEK, PhD. – na katedre Špeciálnej pedagogiky sa zaoberá inkluzívnou telesnou a športovou výchovou, telesnou a športovou výchovou na špeciálnych školách a športom zdravotne postihnutých. Je hlavnou riešiteľkou projektov VEGA 1/0694/24 a KEGA 051UK-4/2022.